

синдикатів. В імя демократії — він противиться ревізії конституції, противиться референдумові, відкликові до волі суверенного народу, щоби могла безкарно робити свої гешефти радикально-соціалістична кліка скомпромітованих аферою Ставіського. В імя демократії, в імя свободи зборів — розбивають соціалістичні палкарі збори антисоціалістів в Парижі, в імя свободи слова — не дають говорити противникам комунізму, і в імя боротьби з „насильницьким фашизмом“ Блюм плакав з люті, що уряд не пішов за його радою, не змасакрував б лютого на Площі Згоди — так, як хотілося його соціалістичному серцю — париський нарід, який кричав — „геть злодіїв!“.

Останні події в Німеччині, у Франції, в Еспанії (не кажучи про Росію) здерли маску з демократичного соціалізму. Вони показали, що кождісінька фраза соціалістичної доктрини й агітки — є брехня: і фраза про засаду більшості, і фраза про шанування волі народу, і фраза про боротьбу з насильством, і фраза про те, що соціалізм „виборює авторитет засадам загально-людської етики в практичнім житті“ (Пушкар — „Націоналізм“, ст. 126). По цих досвідах соціалізм остаточно встав перед нами, як — велика брехня нашого часу...

Оскільки мужніші і відважніші є ті, що чесно кажуть те, що думають: ті що отверто боряться з великою брехнею нашого часу...

Денис Лукіянович

Співець гуцульських гір

(Сильвета людини й поета у 100-ліття його народин.*)

„Моє щастя в Буковині, в горах. Не знаєте, кілько там краси та поезії! Хто не може на Україну, та там народнього духа вчитися, то хай іде між гуцули, в Розтоки, у Шипіт, у Сторонець“.

Це зразок Федьковичевого ентузіазму для його тісної батьківщини. І справді, другого такого, як він, надхненого звеличника гуцульщини — немає.

До 14. року життя Федькович не кидав свого вимріяного раю в Сторонці над річкою Путилівкою у вижницькому повіті. А хоч на 15. році довелося помандрувати світами, він не відірвав свого серця від гуцульських гір: увесь він приріс до них, болісно тужив за ними. А треба було йти! Батько був мандатором — панщину скасували, він не мав спромоги вислати сина на науку до Відня. Осип скінчив у червні 1848 р. другу клясу реальної школи, вищих кляс

*) Юрій Федькович (Осип Гординський) народився 18.VIII 1834 в Сторонці-Путилові.

у Чернівцях не було, практика в конторі черновецького купця Добрянського молодому мрійникові не панила, от і впала йому дорога в Молдаву: на найближчу весну він рушив із землеміром Чунтуляком, як його помічник. Не сам привид синіх верхів, не тільки шум зеленої фої забрав син гір на дорогу. Він виніс і хмарку на молодому обличчі, зроджену в недібраному подружжі, яким були його батьки, тимто нові його знайомі в молдавських містечках вчитали на його обличчі вираз внутрішнього болю.

Але й скарб мав Осип здому. Найстарша сестра по мамі Марійка, славна на всі гори співачка, добачила іскру Божу в його очах, що споглядали, наче крізь мряку, і вчила його найкращого, що сама тільки вміла: він узяв її пісні в приполи, казки й гуцульські повіря всипав у писану тайстру — тимто маляр і поет Роткель у молдавському містечку Нямц відкрив у ньому поета і вводив його в царство краси.

Так минула Осипова молодість, на 19-ту весну остригли новобранцеві кучері срібними ножицями. Срібними, бо він був учений...

Військо тоді було сліпою вулицею для тих, що збилися з життєвої путі. В таку вуличку і Гординський загнав свого одинака в осені 1852 р. Тим радніш, що рік тому виїшла полегша: кожний інтелігентний юнак, що, вступаючи до війська, склав іспит і таксу, діставав титул кадета з правом до офіцерського ступня. Десятилітня військова служба — це найважливіша доба для Федьковича: вона припала на час розквіту людини, таланту, взяла безпутнього в ризи, була йому життєвою школою й етапом формування (чужі краї, чужі держави, воєнна кампанія проти Італії); вона дала багату тематику поетичній творчості, а воєнна хуртовина навіть зродила першу українську Федьковичеву пісню; вкінці вона дала Ф-ві сяку-таку безпеку у формі вислуженини. Все це була нагорода за його тугу за гуцульськими горами. Ще дві справи: військова служба скріпила у Ф-ча його демократизм*), винесений уже здому всупереч мандаторсько-панським забаганкам батька: вижидаючи 6 літ і 6 місяців офіцерської зірки, Ф-ч братався з легінями буковинського 41. п. п. і — як каже „тільки милих хвилин життя їм винен“. Тоді стояв полк у Семигороді. Але на короткий час (півтора року, від літа 1859 до лютого 1861) перевели його до Чернівців і там Ф-ч познайомився з Рудольфом Найбавером, з Ант. Кобилянським і Костем Горбалем. Найбавер, високоінтелігентний чоловік, естет, учений і поет продовжав працю колишнього учителя Роткеля. Виїмковий чоловік, фантаст і реформатор Кобилянський, педагог і публіцист Горбаль переконали Ф-ча, що він повинен служити Україні; освідо-

*) Гл. Поезії О. Ю. Федьковича з передмовою Д. Лукіяновича стр. VI, XVI—XIX.

мили його національно, познайомили його з наддніпрянською літературою, українськими етнографічними збірками, та втягнули його в тісні літературні взаємини з галицькими шестидесятниками; надрукували його перші твори особним випуском („Слово на Слово до редактора „Слова“, тобто Дідицького) і запевнили доступ до літературних журналів (Вечорниці, Мета, Нива).

Рік 1861 був особливо щасливий для поетичної творчости Ф-ча: в Чернівцях він пізнав інший, чарівний світ і тужив за ним, був свідомий, що „боянство“ (укр. поети) прийняли його в свій круг, і ці два почування: туга і свідомість перших авторських успіхів надхнули його до інтензивної літературної праці; тоді Ф-ч написав більшість поезій надрукованих (1862 р.) Дідицьким, вони принесли йому славу поета, після Шевченка — найбільшого. Колиж у січні 1863 р. Ф-ч захорів і вістка про це дісталася до „Вечорниць“, молоді громади, у Львові і в краю, наймали Служби Божі за його здоровля, збирали грошеві складки для нього, слали до нього листи і телеграми.

Очевидно, тепер уже тісно було Ф-чеві в однострої підпоручника і він рвався в інший світ. Колиж ще перебув важку фізичну недугу, а разом з тим повторилася психічна (перебута вже раз у 1861 р.) така сама недомога, він на весну 1863 р. виступив з війська. По дорозі до дому спинився в Чернівцях, змінив рим-катол. обряд на православну віру*) прибрав імя Юрій і щойно тоді поїхав до Сторонця, де прожив 13 років і пару місяців.

Чи до Сторонця тужив поет у Семигороді? Так і ні. Серце його рвалося в леліаний, зачарований світ гуцульських гір, але тільки на те, щоб ухом схопити нові акорди, вічно зелених борів, буйних вихрів над скелями і бистрих потоків; щоб око натішити блакитом чистим, щоб духу набрати з гуцульщини і — поїхати далі. Бо мрії несли поета на львівський Парнас, де він бажав зявитися так, як його прихід заповів Кобилянський у „Слові на Слово“, де почесне місце признали йому проф. Ціхановецький у Гайдельбергу і Тургенєв. Тимто й просив поет Тянячкевича, щоб йому виробив будьяку, скромну посаду у Львові. Не вдалося і поет у Сторонці, на материзні осівши, зірвав гіркий квіт цикорії. „Треба мабуть — писав він до Тянячкевича — козбу на клинок повісити, а самому до ціпа, до коси взятися“. В іншому листі Ф-ч мріє про куточок далеко від дому і господарки — тоді писав-би Довбуша. Колиж на весну 1864 р. Тянячкевич і молода львівська громада поздоровили Ф-ча з Великоднем, він, зворушений відписав: я не варт привітів, я зледащів!

Таке щире самообвинувачення вирвалося гордому Ф-ві

*) Цю подію затаїв поет перед найщирішими друзями, бо ніколи й ні перед ким не признавався, що був охрещений на римо-католика.

з підсвідомості в хвилину глибокої інтроспекції. Була це гірка правда. І він сказав голосно, але потайки, в заміну за це і в боротьбі з противною силою він створив у своїй душі тасмний резерват і замкнув у ньому життєвий заповіт, свою мрію про короля гуцульських гір Довбуша. Від зовнішнього світа він замкнув це психічне ядро ледачою стіною, але якби не воно, йому не було-б життя. Хоч струмок буде нести Ф-ча вниз, він уперто буде змагатися за свою мрію.*)

Для світа виглядало-б так: Маєш хату, поле, вислуженину — сїдай, пиши. Але Федькович не був ні крамар, ні філістер: „співак у такого пана служить, що його ні впросити ні вмовити“. Ф-ві треба було за далекими горами тужити й бачити їх у мріях, близько треба йому було мати таких людей, як Найбавер і Кобилянський. Після того, як йому в 1861 і 62 році по всій Галичині виспівали шумних пеанів, Муза повинна була піднести його на недоступні верхи. Тимчасом у Сторонці господарка ждала і господаря і господині, мама як мама — бажала за сином-офіцером зажити гордоців на всі гори, а син влягся в сердак і нехтував панським товариством. Так зродилась у поета дїлема: він, простолюддя і молода громада — по цей бік, „вороги“, „пани“, „німці“ — по той бік. Молода громада далеко, а близько було це сіре середовище, неграмотні гуцули, прегарний обект до обсервації. На жаль, перспектива зникла, бо пропала віддаль: Ф-ч увійшов у масу а до того на місце дисциплінозаного військового життя з годинником у руці — прийшло безкрає призволяще. При такому психічна недомога, принесена з війська потайно підкошувала духові сили, гасила поетичний вогонь і забагнувала чисті джерела творчости.

Чому ні, найшлися якісь заняття, що на місце військової служби теж регулювали Ф-ів свобідний час. Отже двічі був він двірником (війтом) у Сторонці, був повновласником усього околу в сервітутовому процесі з великою посілістю (домініями), учив діти у начальника суду, був шкільним інспектором на вижницький повіт, був редактором у „Просвіті“, очевидно, не скидаючи свого табу — сердака з плечей. Як редактор у „Просвіті“ (від 22.7 1872—1.10 1873) Ф-ч, перебував у Львові, інші заняття не вимагали цього і він тільки виїздив на комісії із Сторонця, отже залишався в давньому середовищі і в сфері відемних впливів цього середовища.

До Львова спізнився і Ф-ч на 9 років і спізнилися ті, що його запросили. Студенти, що колись писали до нього чулі листи, починаючи від слів: братчику солодкий! Кобзарю наш! і т. д., розїхались, заняли посади в краю. А від стар-

*) Поезії стр 447 „До Черемошу“ в Диких Думах.

ших, від „панів“ і професорів повіяло холодом: Федькович-гуцул*) не вмів знайти спільної з ними мови, але не так через принципові розходження (тих майже не було!), як тому, що годі було налагодити товариські взаємини, навіть в редакційних справах. Ф-ч, не вповівши формально служби, втік до Сторонця.

Так виглядала перша в житті Ф-ва стріча з освіченою громадою. Не вся вина по його боці. Прочитайте спомини Верхратського про Федьковича**), досить було таких двох Верхратських на весь Львів. Пригадайте собі арбітральність Ом. Партицького***) пригадайте собі, що він — не в злій думці — до Ф-ої коломийської збірки поезій вибрав слабші речі, залишаючи ліпші, і маєте досить. Варто згадати, що в часі побуту у Львові Ф-ч був частим гостем у Драгоманова (в ту пору перебував Драг. теж у Львові). Драгоманов відвідав Ф-ча ще й у Сторонці і видав його новелі в Києві (1876 р.).

Після повороту до Львова, Федькович ясно бачив, що йому нічого вже робити в Сторонці. Вирвався він колись із війська, недавно з „Просвіти“, прийшла черга тікати із Сторонця. В саму пору (1876 р.) наспів зазив від батька на смертній постелі в Чернівцях і Ф-ч поспішив туди, щоб уже не вертатися в гори. Всі мости палив він за собою, бо вже й з галичанами були нитки пірвані. А лихих педагогів мав він з них, так і справдилися слова Драгоманова про них і про самого Ф-ча: „Ф-ч видався мені капіталом, котрий і сам себе не вмів вжити і ті, що навколо його не вміють, і котрий через те щодня просто пропадає“****)

З гуцульських гір до Чернівців не полетів путилівський сокіл, він волочив уже підстрелені крила; зранив його критик у „Руси“ (ч. 17. 1867 р.), але зранив тоді, як сокіл уже низько літав. Після 1862 р. Ф-ч, крім „Диких Дум“ уже мало цінного написав. Довго працював над Довбушем і написав його, але тоді він уже нагадував собою героя Гавтманової драми „Затоплений Дзвін“.

Коли Львів не врятував Ф-ча, то щож казати про непросвітно-темні Чернівці? Сидів там Ф-ч, зїдав батьківську спадщину, коли збіднів, перенісся далеко за місто і там прогинулу його передміські низи. Духова його праця за час від 1876—1884 р. це астрольогія. Черновецька громада нічогосько не знала про нього, він не знав про неї, треба

*) „Я лиш в простім стані щасливий бути можу, бо ще лиш в простім стані добре серце, гонор, поезію можна знайти, а де інде? рідко, або цілком ні“.

**) Злобні відумки І. Франка, Львів, 1907 стр. 15.

***) „Федьковичеві поезії, коли треба, то друкуйте. Я можу розпоряджуватись ними по власній волі. Химер Ф-ча не опасуюся“ (з листа Партицького до ред. „Правди“ в 1868 р.).

****) Австро-руські спомини, 1889 р. Львів, ст. 179.

було щойно Ол. Кониського з Чернигова, щоб у 1884 р. приїхав до Чернівців, відкрив Ф-ча і віддав його під опіку найдіяльнішого тоді члена чернов. громади Ів. Тимінського. Цей перевіз його зразу у середмістя на житло, згодом до „Руської Бесіди“. Від тоді (1884 р.) Ф-ч закинув астрольогію, дозволив (від 1. І. 1885) підписувати себе як редактора новозаснованої „Буковини“, написав для „Бібліотеки для молодіжи“, декілька навчальних віршів і казок. У 1886 р. відсвяткувала „Руська Бесіда“, з нею Галичина й Буковина 25-ліття Ф-вої літературної праці, під кінець грудня 1887 р. він викінчив драму „Богдан Хмельницький“. Це була лебедина пісня Ф-ча, дня 11 січня 1888 р. він умер.

Не стало співака і звеличника гуцульських гір.

Федькович був високого росту (при війську служив у гренадирській сотні), огрядний, плечистий, русязвий, короткозорий, з видатним, анемічним обличчям. Так описують його очевидці. На тлі їх споминів і Ф-вого листування можна собі відтворити його вдачу.

Він зарані дозрів; у пору дозрівання був соромливий, як дівчина, нервовий, в його обличчі можна було вчитати глум, відразу і біль*). У зрілому віці Ф-ч не хитався між радістю, і смутком, як це найчастіше водиться — натомиць звичайно бував байдужий, а рідко коли захоплений. Бо він не достроювався до оточення, скорше замикався перед ним, вглублювався в себе і на висотах духа був самотний. Перебував у товаристві, але добирав собі нижчих, бо такі не зазирали йому в душу, дозволяючись зверхніми виявами щирости. Ані реалізм, ані практичність не промовляли до Ф-ча, всю вагу він бачив у психічному житті і мріях, притому замість аналізувати зміст життя, він привязував більше уваги до його форм, тимто жив він із гуцулами, не доцінював інтелігентної львівської громади.

Почерез важкі, ближче незнані психічні забурення і не-домогои, перебуті в 1861—1863 рр.***) дійдемо до містицизму Ф-ча, а в звязку з усіми цими поміченнями можна добачувати у Ф-ча схізотимічну вдачу, що відповідає його атлетичній конституції***).

В дитинстві Ф-ч перейшов дуже інтензивно Едипів комплекс****) і саме це заважило на всім його житті, головно ж

*) Спомини Роткеля у Марковea „Життєпис О. Ю. Гординського-Федьковича“ стр. 73.

**) Мій лікар описав мене несповна розумним (irrsinnig, schwarze Melancholie) — писав Ф-ч у 1861 р. до Кобилянського. — Тута за моїми горами коснула мене. Лікар каже, що як я своєю туго не укою, то нема мені відки багато жити (лист до Горбалля 1862 р.). Годинами прийде мені така манколія, що сам себе не тямлю. Стали люде мене боятись, да і я сам за себе не боюся (1863 р. лист до Тялячкєвича).

***) E. Kretschmer, Körperbau und Charakter, Verlag J. Springer, Berlin 1929.

****) Теорію-акціом Едипового комплексу гл. S. Freud, Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse (Intern. Psychoanalit. Verlag. Wien)

на еротичних справах і на його взаєминах з батьком. Як відомо, Ф-ч лишився нежонатий і відмову двох сватаних дівчат не дуже взяв собі до серця, а коментарі до цього подає Маковей*). До батька відносився Ф-ч з ненавистю. Очевидячки, до хоробливого стану долучилося тут ще й виховання і те, що Гординський був зненавиджений у цілому околі мандатор.

Екскурзію в ділянку психопатології я зробив тому, що зачіпив її Маковей і то — хибно й непотрібно. Коли-ж уже зачіпив, повинен був доказати звязок між нею і поетичною творчістю Ф-ча.

Світовідчування у Ф-ча було песимістичне („з мене великий песиміст“), тимто якийсь час він студіював Шопенгавера**). У філософії Ф-ч загалом любувався, але знані досі матеріяли до його життєпису, на жаль, ані цієї квестії не виясняють достаточо, ані питання про лектуру Ф-ча. В „Диких Думах“ крім песимізму є сліди „світового болю“ (Weltschmerz), у „Довбуші“ ще й містицизму.

Ф-ч був задумчивий, мовчазний, годинами міг слухати інших, а свої думки не виявляв. Був поважний, може й суворий, але за цею неприступністю крилася щирість супроти щирих. Він ображувався легко, але й неслід було дослівно брати, що в гніві наговорив він, чи написав. Можна було й перепросити його, як не зараз, то згодом.

Демократизмом перенявся Ф-ч щиро і довів його до скрайности, отже крім додатніх наслідків відбилися на ньому й лихі. На завжди лишився ворогом конвенціональних „панських форм“, от у літі 1885 р., коли офіційно зложили йому привіт два студенти: іменем Надніпрянщини Арабажин з Чернигова, іменем Галичини Калитовський, він, завжди такий гостинний — привітав їх теж офіційно і в розмову не вдавався.

Ф-ч був дуже чесний, побожний і доброго серця, ніколи нікому не відмовив підмоги, своє майно роздав, гроші розжичив. Був він незвичайно точний, робучий і сумлінний. Про це свідчить його праця в громаді, в шкільництві і в сервітутовій комісії тай незвичайні успіхи в тих ділянках. Через нещасну свою вдачу, слабість і недостачу доброго проводу Ф-ч змарнувався. Він сам це сказав у ювілейному році (1886) аж двічі. Коли після святочного обходу просили його подати свій життєпис, він сказав: „Я належу до тих, що вмирають при дорозі“. Просили його, позувати до портрету, він кинув: „Звихнене життя!“...

„А я вам кажу, що прийде небавом чоловік з гір гуцульських... соловій вам заспіває!“ Такими словами А. Кобилянський заповів появу першого випуску Ф-их віршів***).

*) Оп. cit. стр. 500, 518.

***) Д. Скитський, Духова структура Ф-ча, Дзвони 1834 кн. 8-9.

***) Слово на слово (1861 р.).

І вслід за цим заповіджена пісня сміливо злетіла; зпід Чорногори злинула на всю Галичину і понеслася понад непрохідні кордони. Співав її великий поет західніх земель, перший і найбільший до появи „Великих Роковин„ і „Мойсея“. Справді, Федькович це перший галицько-буковинський поет, що був читаний і друкований на Великій Україні, бо його мати там породила, де вірли воду пили, і співанок його навчила стодвацять і чотири. Народня стихія видала Ф-ча, так як Шевченка, народня пісня була його вчителькою. Коли А. Кобилянський переконував Ф-ча (в Чернівцях 22 II 1860 р.), що замість німецьких повинен він віршувати українські пісні, відказав йому Ф-ч, що він українець і цього не соромиться, що по-гуцульськи добре уміє, але української історії не знає, що писати по-українськи не вміє, хоч кирилицю читає. Але свого він не відцурався і як „явний доказ“ показав він Коб-му думку „Нічліг“, написану в таборі цід Кассано 1859 р.

Вояцька недоля, страждання і кари вояка, його тривога перед боями і смерть на чужині; невтишена туга вояка гуцула, що на своїх крилах аж до Венеції приносить казкові привиди Чорногори; величання Гуцульщини, української землі під нотку споминів про минуле; гуцульські і буковинські краєвиди; кілька тем дискретної еротики зтушованої на взір народньої поезії; кілька тем про славу гуцульських гір і Буковини; навязання взаємин між співаком і громадою — оце лірика й епіка Ф-ча з першої доби його творчости, виспівана з поетичним жаром, з правдивим, щирим чуттям. Іскра Божа, запалена цим чуттям не згасне і краса слова не полиняє, хоч мало не всі його жовнярські пісні для нас, після р.р. 1918—1920 — це тільки пережиток по той бік пройдених стовпів. Далеко не таку вартість має більшість поезій, друкованих після збірки Дідицького (в 1862 р.).

В одній із дальших, зладженій до друку збірці п. заг. „Дикі Думи“ поет здебільша закрав лірику під поетичні описи Черемоської долини з надбережними горами, під гуцульські повіря, під пригоди співака Марка, що хотів би співати на давній лад (у романтичну добу Ф-ої творчости), „як небесні навчали“*), але „...терном заросли путі, хоч душа, кажуть, рада-б в рай“. Марко співає на „новий стрій“ про зраду в любові, про рідний край, де одно тільки горе, про „світ“ (чужі краї), де теж один тільки сум і зло. Вернувся Марко в свої гори, але й тепер бачить тільки недолю. Розчарування, зневіра. — Чи про одно ще співав я їм? але один дрімав, а другий хріп з усеї сили, старі про кози говорили, — нащо й грати, коли чорт ма кому...

Так зобразив „гуцул-невір“ у 1876/77 р.р. своє життя і працю за останні 8—9 років, як уже розірвалися сердешні

*) До маймуrowого ангеля, Поезії стр. 409.

нитки між поетом і вибраними галичанами, коли йому здавалося, що німецькі поезії принесуть йому славу, на яку Галичина вже скупа була. „А я з кобзини струни змок, та, гай, у кліть з нев“.

Поет дотримує слова, але не тому, що зарікся писати, а тому, що вже не спромігся натягнути на кобзину давні струни. Тоді він пригадав собі побожні пісні й діточу літературу, заграли в ній давні проблиски його таланту і сили слова; проблиски гай тільки...

Не зівяла до нині вічно свіжа й жива краса Ф-вих новель. Їх тематика взята з Гуцульщини, автор малює в них красу гір, гуцульський побут, зображує гуцула дома й на чужині, при війську. Хід і розвиток цікавої акції незвичайно жваві; психічна аналіза тільки натяками зазначувана, синтеза (вчинок дієвої особи) втиснена в звязок кількох сильних висловів. Барви тла і малюнку яскраві. Чиста, гнучка й мьельодійна мова, полет і динаміка ядерного стилю такі оригінальні й мистецькі, що завжди наново захоплюють читача. Недиво, що Тургенєв не мав для них слів похвали.

Гуцули у спізненого романтика Ф-ча це не сучасні пролетарі, не пасивні нуждарі. Гуцул у Ф-ча, не знаючи біди і жури, празникує, гуляє, і — дуже падкий на дівчата — стає до лицарського двобою за кохану. „Гуцульська славо, яка-ж ти кривава!“ Гуцул у Ф-ча радісно шумить і тішиться життям. Веселість і радість мають у нашому житті не менше, а таке саме право, як смуток і жура. Від смутку наша тямка тікає, до радісних хвилин повсякчасно біжать наші спогади. Такою радістю осяяв Ф-ч свої гуцульські „повісті“, вона дала їм силу і чар.

Вибір із Ф-чевої лірики і без-мала вся його белетристична проза перейшла до історії літератури, як тривалий вклад. Поза цим залишив він обрядові і релігійні пісні, драми, популярні оповідання. Якщо-б Маркіян Шашкевич мав був спромогу свої кличі за народню мову скріпити сильнішими творами, ніж писання „руської трійці“, перші відродини Галичини були б тривкіші. Галицькі шестидесятники надрукували і поширили в краю наддніпрянську літературу незрівняної, іманентної вартости. А проте їх праця мала тривкі успіхи саме тим, що під їх прапором станув теж земляк, і то співак з Божої ласки. Він високо зняв і непохитно піддержав прапор чисто народньої української мови і проголошених пробоевиками ідеалів.

Це розпалені його словом огні, принесені з гуцульських гір, це його ясна зірка, і вона не померкне без огляду на те все, що і як грав на його кобзині гуцул-невір.